

A harmadik levél 2021. június 18-án indul útjára

Bánhegyi Ferenc

Öt perc történelem fiataloknak és minden érdeklődőnek

7. rész

Mottó:

„Amelyik nemzet a múltját nem ismeri, az a jelenét sem érti, s a jövőjét meg nem teremtheti!”

Öt perc történelem fiataloknak és minden érdeklődőnek

Magyar sors – magyar történelem

Európának szüksége van Magyarországra ... amely soha nem hagyta magát legyőzni

A magyarok sikerei

1.

A 895-től mintegy hetven éven át tartó *55 katonai akció* jelentős része sikeres volt. A katonai akadémiákon – köztük az Egyesült Államokban – tanítják a magyar hadművészet és harcművészet páratlan teljesítményeit, közöttük a *brentai hadjáratot* és a *pozsonyi csatát*. A magyar győzelmek kulcsa a Brenta, illetve a Duna folyón, lovakkal történő átúsztatás volt. Ez a taktika nem csak ebben a két tárgyalt esetben vált be, hanem számos más csata kimenetelét döntötte el. Egyrészt ennek, a meglepetésszerű, túlparton történő megjelenésnek köszönhető az elsöprő győzelem. Másrészt, a védhetetlen nyílzápor vágott rendet az ellenség soraiban. (Sajnos, ezt a keleti taktikát a 13. századra már elfeledték őseink, ám a Muhinál győzelmet arató mongolok ugyanezt a taktikát alkalmazták, amikor a Sajó folyón az éj leple alatt átkeltek és rátörtek az alvó magyar táborra.)

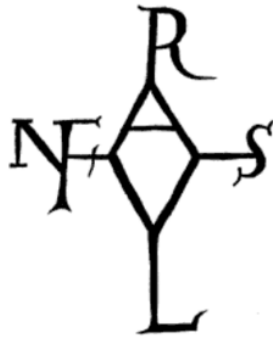

A lovával szinte egybe olvadó honfoglaló harcosok, legfontosabb fegyvereikkel, az íjjal, a szablyával és a fokossal kitűnően tudtak bánni

Hátrafelé nyilazó magyar harcos freskó ábrázolása a 10. századból az aquileiai székesegyház falán (Wikipédia) és Benyovszky István: Honfoglaló lovas című festménye, 1930. (forrás: Szeged, Móra Ferenc Múzeum)

A magyar hadjáratok egyike az észak-itáliai *Brenta folyó* mentén zajlott le. Fontos megjegyezni, hogy a magyarokat *Arnulf*, a keleti frankok királya hívta szövetségbe *Berengár* ellen, aki szintén Karoling-utód trónigénylő volt. Egy közel ötezer fős magyar sereg feltehetően *Szalárd* (Saladus) Árpád-házi vezérrel az élen *899. szeptember 24-én* fényes győzelmet aratott a Berengár király vezette egyesült itáliai hadak fölött. A magyarok az Alpokon átkelve olyan gyors iramban haladtak a Treviso – Vicenza – Verona – Brescia – Miláno útvonalon, ami legalább olyan nagy teljesítmény volt, mint Hannibálé az ókorban, amikor Róma ellen vonult.

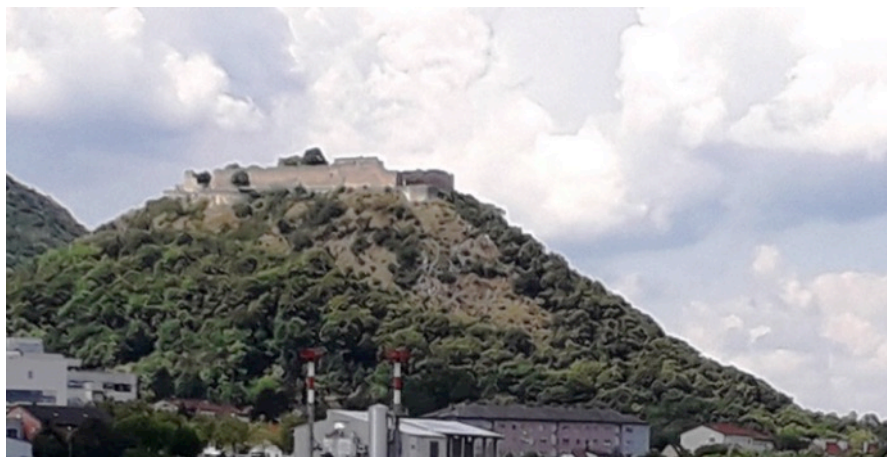
Arnoulf aláírása (Wikipédia) és Berengár király képe (Wikipédia)

Ezt a hadiutat a mai napig *Strata Ungarorum* /Magyarok útja/ néven ismeri a történetírás. (Hannibál Alpokon történő átkelése kötelező tananyag a történelem tankönyvekben, de Árpád harcosainak hasonló teljesítményét még a magyarok nagy többsége sem ismeri.) A közel kétezer kilométeres utat őseink az őszi időszakban teljesítették, óriási meglepetést okozva a Brenta folyó mentén gyülekező, egyes feltételezések szerint mintegy tizenötezer főnyi ellenséges seregnek. Arnulf szövetségesei a folyón átkelve, két oldalról fergeteges támadást indítottak Berengár nehézlóvassága ellen. A pusztai nomád hadviselést gyakorló magyarok fényes győzelmet arattak a nyugati harcmódor és fegyvernem ellen, ami csak egy fél évszázad elteltével szenved majd törést (955), de azt a magyarság hamar kiheverte.

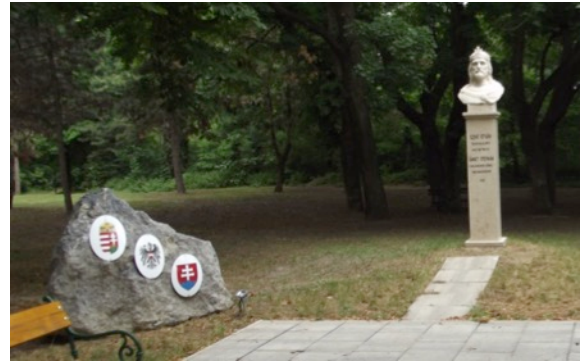

Árpád vezér szobra Pomázon, Óbudán a róla elnevezett gimnázium előtt és Ópusztaszeren, ami a nemzeti kegyhely központi alakja

A másik nagy sikerrel záruló hadjárat a 907. július 4-7. között lejátszódó *pozsonyi csata* volt. Ez azért is jelentős, mert az Enns folyónál – a Fuldai Évkönyv szerint – 900-ban kijelölt magyar-bajor határt ez a jelentős magyar győzelem megerősítette. (A magyar népmesékben az „Óperencián túl” nyelvi fordulatot a valóságban az „Enns folyón túl” földrajzi határ jelentette.) A magyar sereg felvonulásának előzményei közé tartozik Kurszán vezér orvul történt meggyilkolása. Gyermek Lajos frank király meghívására Kurszán, a magyarok második legfőbb méltósága a Fischa folyó menti tárgyalásokra érkezett. A magyar küldöttséget, Kurszánnal az élen azonban a frank és bajor tárgyaló felek törbe csalták és meggyilkolták. A keleti – az adott szó szentségét követő – őseink itt végleg megtanulták, hogy a nyugati vezetőkben nem lehet, nem szabad megbízni.

Hainburgtól Carnuntumig, a Duna mentén haladva, a pozsonyi csatára utaló emlékeket sehol nem találunk. Ezzel szemben az évszázadokkal korábban keletkezett római emlékek felújítva, látványos múzeumokká átalakítva uralják a Duna part említett osztrák szakaszát. Két dolog azonban megtöri a történelmi elhallgatást. Az egyik a Rotes Kreuz (vörös kereszt), ami a „soha meg nem történt” pozsonyi csatában elesett Theotmar érsek előtt tiszteleg. A másik a Hainburg melletti Kis-jaj, Nagy-jaj, Végső-jaj, Záró-jaj nevű földrajzi helyek, amelyek szintén a 907-es csatára emlékeztetnek

Hainburgtól néhány kilométerre fekszik Nemetóvár, melynek gótikus temploma és a templomkertben álló Szent István szobor a magyar történelemre emlékeztet

A pozsonyi csata jelentősége többek között abban áll, hogy az mintegy rányomta bélyegét a 895-ben kezdődő hon visszafoglalás hadi és politikai eseményeire. A fiatal Magyar Fejedelemségre támadó nyugati hadak súlyos, megalázó vereséget szenvedtek az Árpád vezér irányította magyaroktól. A mintegy 30.000 fős könnyűlovas magyar hadsereg a közel 100.000 főből álló nehézfegyverzetű bajor csapatokat a Duna mentén szinte teljesen felszámolta. (Az eltérő adatokból arra következtethetünk, hogy ha a seregek létszáma túlzó is, a magyarok ellen felsorakozó ellenség háromszorosa túlerőben volt.) A csatában Árpád mellett harcolt öt fia is, de közülük három (Tarhos /Tarkacsu/, Üllő /Jeleg/ és Jutas /Jutocsa/) elesett. Kis idővel később a sérüléseibe maga Árpád fejedelem is belehalt. A legkisebb fiú, Solt /Zolta/, aki feltehetően 907-ben Árpádot követte a fejedelmi székben, s négy évtizeden át irányította az országot. Emléke a 10. századi szállásterületének több mai településén is felfedezhető, így például Solton és Kalocsán.

A 907. évi pozsonyi csata térképe. (Forrás: Pécsi L. Dániel: Címerekkel írt történelem Pozsonyi csata 907. VII. 3-7. című térkéne)

*Árpád fia Solt vezér fából faragott egész alakos szobra Solton
A pozsonyi csata emlékműve Lébényben (Globetrotter19)
Árpád fiának, Soltnak bronzba öntött szoboralakja Kalocsán*

A csata helyszíne a ma Ausztriához tartozó *Hainburgtól Petronellig* (az ókori római Carnuntum) húzódó Duna parti szakasz. A csatában elesett Luitpold bajor herceg és Theotmár salzburgi érsek, a nyugati seregek két vezére, továbbá a nemesség és a katonák nagy része. A győzelem egyik következménye volt, hogy idegen katona 123 évig nem tette lábát magyar földre. A csata másik következménye pedig az volt, hogy a magyarok felügyelete alá újabb területek kerültek, egészen az Enns folyóig.

Szent Gallen kolostora (Szügyi Gábor rajza) és temploma napjainkban Svájcban

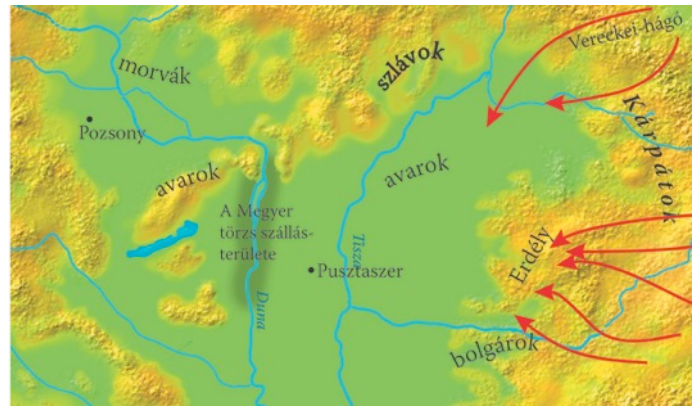
A hadjáratok között számos eseménynek nyoma maradt. Közülük ismert a *Szent Gallen* elleni hadjárat, amikor az egyik magyar sereg egy kolostort foglalt el. Az egyik ott maradt szerzetes jegyezte fel a magyarokkal való találkozását. Az már kevésbé ismert, amikor a gazdag *Velence* városát a magyarok úgy közelítették meg, hogy börtömlőket „úszógumit” kötöttek lovaik hasa alá. A hét szigetre épült gazdag kereskedőváros központját nem, de öt kisebb szigetet sikerült elfoglalni.

Lehel vezér kürtje Jászberényben, a Jász Múzeumban. A szürkemarha szarvából művészi módon kifaragott pásztorkürtnek kevés köze lehet a Lehel mondában szereplő kürthöz

Lehel vezér kürtjével halálra sebezte Konrád császárt. Miniatúra a Képes krónikából

Bezzeg minden magyar iskolás tankönyvben szerepel a vesztes *merseburgi* és *augsburgi* csata. Ezekhez csak annyit érdemes hozzáfűzni, hogy 933-ban a merseburgi csatára egyáltalán nem került sor. A 955-ös augsburgi csata volt az egyetlen, nagyobb veszteséggel járó ütközet, amihez a *Lehel monda* is kapcsolódik. Nem volt azonban „végzetes”, hiszen itt csak egy sereg szenvedett vereséget. A Magyar Fejedelemség továbbra is egységben maradt és nagy katonai erővel rendelkezett. Az utolsó hadjáratra 970-ben került sor, amit a magyarok Bizáncba vezettek. Ehhez az utolsó, inkább adóbehajtó akcióhoz kötődik a *Botond monda*.

A Botond monda ábrázolása a Képes krónikában

Az utolsó honfoglalás térképi ábrázolása, amikor a magyarok birtokba vették a Kárpát-medencét

A magyar történelem talán legtöbb vitát kiváltó eseménye az eredetkutatás mellett a **honfoglalás** tárgyalása. Nem tisztem a vitát eldönteni, annak még nem jött el az ideje. Azt azonban feladatombnak tartom, hogy az eddig letisztult régészeti, néprajzi, nyelvi, génkutatási, levéltári és a hagyományrendszeren alapuló eredményeket röviden vázoljam.

A több tízezer éves európai múltunkkal most nem foglalkozom, mert az messzire vezetne és a többi tényanyag hitelességét is megkérdőjelezné. Azt viszont a régészeti és genetikai kutatások bizonyítják, hogy a magyar Európa egyik **őshonos** népe. Ez azt jelenti, hogy őseink több mint **2500 éve** folyamatosan itt élnek a Kárpát-medencében.

Az már pontos évszámmal is jelölhető, amikor a keletről érkező **hunok 433-ban**, eljutnak a Kárpát-medencébe. **Atilla** nagykirály óriási birodalmának központja a Duna-Tisza közötti terület lett, ahol ma is sokan hisznek abban, hogy egyszer előkerül Atilla sírja.

Népünk szkíta eredetének egyik első bizonyítéka a Tápiószentmártonban megtalált *Szkíta aranyszarvas*, ami a Kr. e. 6. században készült. A szkíta hunok az egyik legnépesebb és legnagyobb területű birodalmat alakították ki, melynek központja Atilla idején a Duna-Tisza-köze volt.

*A tápiószentmártoni, eletronból domborított szarvas Kr. e. 6. századból.
Hossza: 22,7 cm, Magyar Nemzeti Múzeum (forrás: Vágó Ádám)*

(Megjegyzendő, hogy Tápiószentmártonban jött világra 1874-ben Kincsem, a legyőzhetetlen csodakanca, aminek emlékét ápolja a Kincsem Lovaspark.) Sok látogatót vonz az *Atilla domb*, ami sokak hite szerint gyógyító energiát ad át az embereknek.

*Az Atilla domb szomszédságában emelték a rendszerváltás utáni
Magyarországon az első Atilla szobrot*

Az első Atilla lovasszobor **Budafokon**, a Magyar Művészetért Szoborkertben áll, ami Gubcsi Lajos a saját házában és kertjében alakított ki. A hun nagykirály emlékét sehol Európában nem ápolják úgy, mint Magyarországon. Hiszen mi a rokonságot, a közös szkíta múltat tartjuk életben. Az utóbbi években Nyugaton is történtek próbálkozások Atilla alakjának átalakításához, ami szöges ellentétben áll a sok évszázados felfogáshoz, amely szerint Atilla maga volt az ördög. Mivel a nagy király kultuszát nem tudták elhomályosítani, most egyre inkább azt fejtegetik, hogy Atilla hunjai a Nyugat-római Birodalom szövetségesei voltak. Az tény, hogy az utolsó császárok idején a császári testőrséget és a legjobb harcos ezredeket a hunok alkották.

Gubcsi Lajos háza, amit Makovecz Imre tervezett. A Magyar Művészetért Szoborkert kialakításának gondolata már 2002-ben felvetődött, majd 2007. június 13-án a szoborkertet hivatalosan is felavatták

Atilla, a hunok nagy királyának lovasszobra a kert középpontjában foglal helyet. A 2010-ben felavatott alkotás sokáig Európa egyetlen Atilla lovas szobra volt. Vácott 2020. októberében adták át Atilla már 1940-ben készült, majd elpusztult és felújított szobrát

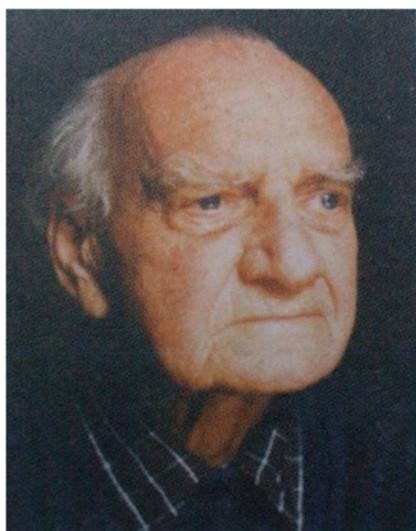
Vácott 2020. október 5-én avatták fel az újabb Atilla lovasszobrot, aminek azonban nyolc évtizedes története van. Cser Károly szobrászművész 1940-ben elkészült nagyméretű alkotását a háborús események miatt már nem állíthatták fel. A szobor a műteremmel együtt egy bombatámadás következtében, majd a kommunista vandalizmus során teljesen megsemmisült. A szobrot napjainkban Mihály András szobrászművész alkotta újra, s ezt állították fel Vácott, a ferences templom közelében.

Atilla király lovasszobra Vácott, amit 2020. október 5-én állítottak fel (forrás: Gondos Béla)

Honfoglaló őseink közé soroljuk az **avarokat** is, akik először **568-ban** jöttek vissza a Kárpát-medencébe, majd **670-ben** és **720-ban**. Az avarok temetőit többek között *László Gyula*, a kor legnagyobb tudású régésze, történésze és festőművésze ásta meg. Az ő nevéhez fűződik a *kettős honfoglalás* elmélete, ami az avar „fehér magyarok” és az Árpád vezette, 895-ben visszatérő szkíta nép, a „fekete magyarok” összeolvadását fogalmazza meg. Az így kialakuló és erőssé váló nép kiűzte a dunántúli részekről a frank betolakodókat. A Kárpát-medencében végre otthonra találó nép tudott először itt államot alapítani, ami a mai napig, ha megcsonkítva is, de létezik.

Arany János. Rege a csodaszarvasról című költeményéhez László Gyula készítette a több tucatnyi illusztrációt

*László Gyula a kor legnagyobb tekintélyű régésze és történésze
„Vadat üzni feljövénnek /Hős fiai szép Enéhnek:
Hunor s Magyar, két dalia, / Két egytestvér, Ménrót fia.”*

(Folytatjuk)

Bánhegyi Ferenc

8. rész

Mottó:

„Amelyik nemzet a múltját nem ismeri, az a jelenét sem érti, s a jövőjét meg nem teremtheti!”

Öt perc történelem fiataloknak és minden érdeklődőnek

Magyar sors – magyar történelem

Európának szüksége van Magyarországra ... amely soha nem hagyta magát legyőzni

Koppány vagy/és István

A magyar történelem egyik legtöbb vitát kiváltó eseménye az ezredforduló, amikor a *Magyar Fejedelemséget felváltotta a Magyar Királyság*. A 20. század második felében évtizedeken át lefojtott, a magyarság nemzettudatát elhomályosító politikai és történelmi hazugságokat egy *rockopera* bemutatásának robbanásszerű ereje változtatta meg. Amikor 1983. augusztus 18-án a Városligetben nagyszámú közönség előtt színpadra vitték az *István, a király* című zenés darabot, annak hatása leírhatatlan volt. Szörényi Levente és Bródy János szerzőpáros Boldizsár Miklós *Ezredforduló* című drámája alapján alkotta meg a zeneművet. Nem csupán egy szórakoztató zenés színpadi produkció volt ez, hanem komoly történelmi és társadalmi vitát váltott ki, aminek hullámai évtizedeken át nem csillapodtak le.

Az István, a király című rockopera 1983-ban történt bemutatója

A rockopera az eltelt közel négy évtized alatt bejárta a Kárpát-medencét, sőt nemzetközi színpadokon is bemutatkozott, minden alkalommal nagy sikerrel. Az alkotást megfilmesítették, az ország színházainak többségében előadták, koncerteken népszerűsítették, sőt operát is írtak belőle. Iskolák, települések közösségei, művészeti körök tanulták be és adták elő szűkebb és tágabb közönség előtt történelmünk sorsfordító drámáját.

Sorsfordító, hiszen a keleti nomád, vándorló életforma *Géza fejedelem (972-997)* és fia, István uralkodása alatt gyökeres változáson ment át. Apa és fia olyan határokkal körülvett országot hoztak létre, ami részben a nyugati mintát követte, s ezzel együtt lerakták a keresztény egyház alapjait is a Kárpát-medencében.

A Magyar Fejedelemség kiterjedése 895-1000 között

A vitára ma is az ad okot, hogy az egyik felfogás szerint Géza és Vajk (István) elárulták a magyarok eredeti életmódját, szokásait, jogrendszerét, műveltségét, istenhitét, amikor felvették a kereszténységet és nyugati mintára feudális államot hoztak létre. Géza 997-ben bekövetkezett halála után az ősi magyar jogrend szerint az Árpád-ház legidősebb férfitagja örökölte volna a fejedelmi trónt, mint ahogy az történt korábban minden esetben. Géza azonban megszegte a több évszázados gyakorlatot és a trónra fiát, Vajkot jelölte. A trón jogos örököse, Koppány azonban ezt nem fogadta el.

A Somogyvár melletti Kupavár, ahol az ősmagyar történelem tisztelői Koppány vezérnek állítottak méltó emléket, a Szent László alapította Szent Egyed apátság közelében

A fegyveres összecsapás magyar és magyar között elkerülhetetlen volt. Somogyország ura, Koppány vezér szálláshelyéről, a mai Somogyvárról (Kupavár) vonult serege élén Veszprém felé, ahol Géza özvegye, Sarolt tartózkodott. A sorsdöntő csatára a Veszprémhez közeli Sóly közelében került sor.

Az óriási fakard Sóly mellett a Kálvária-dombon áll, ami a Koppány és István közötti csatára emlékeztet. A közeli Királyszentistvánon a négy világtáj felé néző négy lófej István és Koppány összecsapását idézi fel

Koppány vezér alakja a Kupa-Koppány Emléparkban, Somogyország urát ábrázolja. A Golgota szobra között megtalálható Atilla, Csaba királyfi, a táltos, Babba Mária és a Kettős kereszt (Balatonföldvári Kistérségi Turisztikai Egyesület)

Somogy megyében, a Balaton déli partvidékén – Somogyvár mellett – több helyen is felfedezhető Koppány vezér emléke. Megemlítendő a Balatonszárszótól mintegy hat kilométerre fekvő Szólád, ahol a Kupa-Koppány Emlépark más néven a Szkíta Golgota található. A legenda szerint Koppány herceget ezen a helyen temették el, talán a Neзде-hegyen. A helyiek úgy tartják, hogy Koppányt nem is négyelték fel, az csupán történelemhamisítás.

Könyvek, tanulmányok, előadások hosszú sora bizonygatja tehát az egyik oldalon, sokszor éles kritikával Géza és István nemzetáruló politikáját. Ezzel szemben a mások oldal „akadémikusi göggel” a felkent tudósokra jellemző maró gúnnyal intézi el az ősmagyarkodókat. Nem tisztem igazságot tenni a két fél tudományos és valóban nagy felkészültségről számot adó állásfoglalása között. Azt azonban bátran állíthatom, hogy **ma is létezik egy Magyarország nevű állam**, amit ezer éven át, Árpádtól és ugyanúgy Istvántól kezdve folyamatosan támadtak, rágalmaztak, el akartak veszejteni. Ez részben sikerült is mongolnak, töröknek, németnek, szlávnak, s ami a Trianon nevű tördöfést adta, angolnak és franciának. Mert az az ország, amit a Magyar Fejedelemség korából ismerünk, már csupán területében összezsugorodva, népességében megfogyatkozva létezik. De létezik!

Szelestey P. Attila és társai évekkal ezelőtt elhatározta, hogy békévé szelídíti az időnként történelmi nagyjaink emlékét már-már sárba tipró Koppány-István vitát. A megbékélés jegyében Veszprémben állítanák fel Matl Péter szobrát, ami ezt a békét fejezné ki. A két személy egymás mellé állítása a magyar nép szimbolikus megbékélését, egymás értékeinek elismerését is jelentené. Hiszen mind Koppány, mind István a magyar történelem nagy alakjai, egy sorsfordító kor főszereplői voltak.

Szelestey P. Attila saját elképzelése Koppány herceg és István király történelmi emlékének összebékítéséről

A Történelmi Magyarország, ami hol megcsonkítva, hol három részre szétszakítva, hol a Habsburg Birodalomhoz csatolva, de megmaradt. 1920-tól azonban a belső határvonallal ábrázolt trianoni ország a magyarok anyországa

Hogy ezért ki a felelős?

A történelem nem szereti a *...mi lett volna, ha ezt és ezt a döntést, politikai eseményt másként tették volna elődeink?* kezdetű okoskodást. A történelem a tényeket vizsgálja, amit aztán lehet sokféleképpen magyarázni. Tény az, hogy *Vajk német lovagok segítségével legyőzte Koppányt*, s 1000-ben a római pápától kapott koronával a nyugati keresztény jogrend szerint megkoronázták. Tény az, hogy komoly belső harcok kezdődtek a *régi és az új rend hívei* között. Tény az is, hogy István a bajor Gizellát vette feleségül, aki számos hittérítőt, papot hozott magával. Ezek a német, olasz, cseh papok és az őket kísérő, védő lovagok, telepések irtottak mindent, ami a magyar ősi múltat jelentette.

Szent István és Boldog Gizella szobra a veszprémi vár fokán és a nagymarosi templom mellett

A müncheni Damenstift templomban látható dombormű Szent István királyt és Boldog Gizellát ábrázolja (forrás: Tözsér Bálint)

Tény az is, hogy amíg Henrik német-római császár, Gizella testvére élt, addig István országát nem érte támadás nyugat felől. De az is tény, hogy amikor Henrik – akiről István és Gizella fiukat, Szent Imrét elnevezte – meghalt, az őt követő Konrád császár már megtámadta Magyarországot. Ám az is tény, hogy István király 1030-ban csúfos vereséget mért a betolakodókra. Ez a hazát védő és minden idegen befolyást elutasító politika aztán *törvény és példa* volt három évszázadon át minden olyan Árpád-házi király számára, aki Árpád és István örökségét magáénak vallotta. Voltak sajnos kivételek is, de róluk tudjuk, hogy idegen befolyás alatt nőttek fel és idegen hatalom segítségével kerültek a magyar trónra. Közülük megemlíthető Péter, Salamon, vagy éppen III. András.

Sokszor felvetődik az Istvánt elítélők között, hogy idegen (bajor-német) nőt vett el feleségül, aki aztán a hatalommal bíró királyné szerepét töltötte be. Ne feledjük el, hogy a nagy előd, akire minden magyar ma is büszkeséggel tekint, Atilla a hunok királya is német nőt vette feleségül. Igaz azonban az is – egyes feltételezések szerint –, hogy ez a Krimhilda (Ildikó) lett Atilla halálának okozója.

Atilla kísérete élén a Duna parti, a mai Tulln városában találkozik jövendőbelijével, a német Krimhildával. A hunok, illetve magyarok elleni gyűlöletet az osztrákok még ezen a 2005-ben átadott szoborcsoporton is kifejezték. Atillát és a hun főurakat követő, akkor tízéves Csaba herceg mögött egy jókora szoborpatkány néz „kelet” irányába

Azt se feledjük el, hogy a 11. században találóan „Európa apósának” nevezett Bölcs Jaroszláv kijevi nagyfejedelem – Magyarországtól jóval keletebbre – hét európai dinasztiával, illetve állammal kötött szövetséget gyermekei kiházásításával. Megemlíthetjük a sok hasonló példa mellett a nagy tiszteletben tartott Mátyás királyt, aki Beatrix személyében Nápolyból hozott feleséget. Több, mint valószínű, hogy Atillához hasonlóan, ez a nő szintén a végzetét hozta nagy királyunknak. A sort lezárhatjuk II. Rákóczi Ferenc példájával, akinek példaadó személyét, pozitív történelmi szerepét épeszű magyar nem kérdőjelezheti meg, szintén német hercegnőt vett feleségül.

Tény az is, hogy Géza már 973 húsvétjára Quedlingburga, a német birodalmi gyűlésre küldte 12 főemberét. Tette ezt azzal a céllal, hogy egyezsége jusson a nyugati hatalmakkal az ellentétek feloldása érdekében. Géza, szemben számos más ország küldöttével, Ottó császár hívására sem ment el személyesen, kifejezve ezzel is mind maga, mind országa függetlenségét. Az Árpádok ehhez a függetlenséghez, önállóságához a következő évszázadokban is ragaszkodtak. Tehetségükből, erejükből eredően megtehették ezt mind a császárral, mind a pápával szemben. Tény azonban az is, hogy a magyar fejedelem a béke érdekében lemondott a Linz (Enns) és a Sankt Pölten (Traisen) közötti területről, amelyek mintegy száz kilométerre fekszenek egymástól. Géza megtiltotta a további magyar hadjáratokat, bár azok már Géza fejedelemsége előtt befejeződtek. Géza szigorúságára, következetes politikájára jellemző, hogy az

ország nagy részén érvényt szerzett az új rend bevezetésére. Halála után már csak az *erdélyi Gyula, a délvidéki Ajtony és a somogyi Koppány* tartotta meg ősi jogait, önálló hatalmát.

Géza nagyfejedelem ülő szobra Fehérvárott és lovas szobra Verőcén

A nagyfejedelem békére törekedett, ehhez azonban meg kellett teremtenie a feltételeket. Közéjük tartozott, hogy öt lánya közül négyet külföldi fejedelmek, egyet pedig Aba Sámuel vett el feleségül. A nyugaton (mai Ausztria területén) zajló védelmi harcok I. és II. Ottó, továbbá Civakodó Henrik ellen további területveszteségekhez vezettek. Az új határ a Bécsi-medence feladásával már a *Lajta folyónál* alakult ki. Ekkor kerültek az országba Pázmány, Hont, Vecelin és Orci lovagok, akik aztán meghatározó szerepet játszottak a Koppány elleni harcban. A térítő papok közül kiemelkedik Adalbert prágai püspök, akit nem csak a magyarok, hanem a lengyelek is szentként tisztelnek. Adalbert és testvére, Gaudentius 997-ben, a Visztula torkolatvidékén, a poroszok térítése közben haltak mártírhalált.

Szent Adalbert és fivére, Szent Gaudentius emlékműve a csehországi Libicében

A magyarok, akiket folyamatosan idegenellenességgel vádolnak már ezer év óta, a legbarátságosabb, legbefogadóbb nép Európa keleti felében. A térítő papok is biztonságban érezhették magukat a Kárpát-medencében, hiszen 970 és 1044 között egyetlen papot sem gyilkoltak meg, ami nem volt jellemző a térség többi országára. Az ősmagyar vallást megtartó magyarokat 1044-től további támadások érték, ami sokszor ellentámadásba torkollott. Ezek voltak az úgynevezett „pogánylázadások”. *Őseink nem voltak pogányok.* Hiszen Koppány és egész udvara a görög rítus szerint – akárcsak Géza és hívei – már felvették a keresztséget. Mindenesetre 1046-ban, összefüggésben a trónviszályal, Gellért püspök és társa a Vata-féle lázadás következtében a budai Duna parton mártírhalált halt.

Szent Gellért szobra azon a helyen áll, ahol a hagyományok szerint a lázadók szekerével együtt letaszították a mélybe

Vajk megkeresztelése (Benczúr Gyula) A keresztelést a képen Adalbert püspök végzi, ami valószínű, hogy nem felel meg a valóságnak, de jelzi a magyarok körében is elterjedt kultuszát. Az Esztergomi Főszékesegyház Adalbert tiszteletére szentelték fel

Az új rend térfoglalásának az egyik legérzékenyebb pontja az ősi magyar emlékek, benne a *rovásírás* tárgyi emlékeinek elpusztítása. Ez azért különösen nagy veszteség, mert a rovás emlékekkel együtt sok olyan tudásnak is nyoma veszett, amit, ha ismernénk, ma biztosan erősebb gyökerekkel rendelkeznénk. (Ez volt a mi *alexandriai könyvtárégetésünk*.) De az a kevés is, ami maradt, olyan erőt ad, hogy ezer éven át táplálta és páratlanul gazdaggá tette kultúránkat, nyelvünket, hagyományainkat. Irtották a táltosainkat, a látó és tudó embereket, a

szintén egy istenhitű világunkat, haj- és ruhaviseletünket, jurtainkat, temetőinket, s mindent, ami a gazdag keleti világhoz kötötte a magyarokat. Ám ezzel nem lett vége a pusztításnak. Évtizedekkel, évszázadokkal később is – és gyakorlatilag ma is – *barbár és műveletlen nép* vagyunk a nyugat szemében.

Mi lennénk barbár és műveletlen nép? Ragadjuk ki a sok-sok ellenérv közül a „hitváltást”. A magyarok hite eltért például a korabeli szlávok hitétől. Míg ez utóbbiak tűzimádók és halottaikat elégető népek voltak, addig a magyarok, avarok, bolgárok már akkor is eltemették az elhunytakat. A magyarok eredeti hitüket könnyen össze tudták hangolni – és ez nagy különbség volt más népekkel összehasonlítva – a kereszténységgel. Hiszen a *Teremtő Egyisten*, a *Boldogasszony*, más néven a *Babba Mária* az egyistenhitre épült. Ne feledjük, hogy a Boldogasszony kultuszt Szent István honosította meg. Ha úgy tetszik átmentette a régi hitet az újba. A magyar az egyetlen nép, akinél Szűz Mária és a Boldogasszony személye – ha nem is minden esetben –, felcserélhető.

A csíksomlyói kegyeszobor, a Napba öltözött Nagyboldogasszony fából faragott alkotása a legnagyobb tömegeket vonzó magyar búcsújáró hely jelképe

Szűz Mária szobra magyar viseletben Hajdúszoboszlón

A vallási türelemhez kiegészítésként még annyit, hogy a „vad mongolnak” beállított Kubiláj nagykan például *táltoshitű* volt. Felesége, Csábi nesztoriánus keresztény, egyik főembere muzulmán, a másik pedig Buddha tanait követte.

Vajon ez elképzelhető lett volna például a frankok udvarában? Természetesen nem.

Vajon kiirtottak Géza és István korában minden táltost? Ki a táltos? Táltosnak születni kellett, aki különleges szellemi képességeivel és fizikai adottságával (például hat ujj) tűnt ki a többiek közül. Tevékenységével egyesítette az orvosi, a papi, a bírói, a szertartásvezetői, a lélekgyógyász és jövőbe látó szerepét. Elég, ha megjegyezzük, hogy a hagyomány a táltos tudással Szent Istvánt is felruházta, *Szent László pedig maga is táltos király* volt. László táltos lovának neve Szög, Mátyás táltos lovának neve Holdas volt. Egy 1725. évi táltosperben Balácsi Erzsébetet (nő is lehetett táltos), ismert táltost boszorkánysággal vádolták. A bíró kérdésére, hogy mi a táltos szerepe, a vádlott azt válaszolta: a táltos gyógyít, meglát eltemetett kincseket a föld alatt és „*a táltos Magyarországért küzd a Mennyországban.*”

A közembereknél a „hitváltás” lassabban ment végbe, mint a vezető rétegnél. Ennek több magyarázata is van. A latin szertartás és énekek távol álltak az egyszerű emberek világától, a természetes gondolkodásától. Még a 18. században is előfordultak az „istentelen énekek” a nép ajkán, s a pásztorok még ősi szokás szerint viselték hajfonatukat. Bár a papok hivatalosan üldözték az ilyen megnyilvánulásokat, azért azokat rugalmasan kezelték. Sok helyen hagyták, hogy a maszkos, kántálós, időjós, ételt, italt megáldó, Boldogasszonyt imádó szokások megmaradjanak még a templom falain belül is. Legerősebben a moldvai csángóknál élnek még ma is ilyen szokások.

Mohai tikverőzés, az egyik legismertebb maszkos szokás

Pünkösdi királyné. (Maconka, Heves megye, 1931. Néprajzi Múzeum. Gönyei Sándor felvétele)

Micsoda erős gyökerek, a magyar kultúra milyen kimeríthetetlen tárháza áll ma is rendelkezésünkre. A Kodály módszertől a népdal, a néptánc és a mesevilág világszínvonalú szépségén és gazdagságán keresztül a nyelvünk és ebből eredően a magyar költészet és képzőművészet alkotógárdáját tekintve feltehető a kérdés. Szent István államalkotó műve vajon lezárta és kizárta az addigi magyar értékeket, vagy tovább gazdagította azokat? A válasz minden magyar számára, aki ebben a kultúrában él, csak egyféle lehet.

Gyimesi, kalotaszegi és székely viseletbe öltözött gyimesi, kalotaszegi és székely magyarok egy Balaton parti esküvőn

Székely fiúk és lányok seregszemléje Csíksomlyón az évente megrendezésre kerülő Ezer székely lány találkozón

(Folytatjuk)

Bánhegyi Ferenc

9. rész

Mottó:

„Amelyik nemzet a múltját nem ismeri, az a jelenét sem érti, s a jövőjét meg nem teremtheti!”

Öt perc történelem fiataloknak és minden érdeklődőnek

Magyar sors – magyar történelem

Európának szüksége van Magyarországra ... amely soha nem hagyta magát legyőzni

A magyar rovásírásról és egy Árpád-kori botnaptárról

Friedrich Klára írása

Baranyai Decsi János, a Marosvásárhelyi Református Főiskola tudós tanára 1598-ban így ajánlotta a felvidéki Thelegdi János rovásírás tankönyvét:

„...Ezen betűket bárki igen rövid idő alatt, igen könnyen... megtanulhatja. Miért is ezen betűket nemcsak arra tartom érdemesnek, hogy minden iskolában tanítsák és a gyermekekbe csepegtessék, hanem arra is, hogy minden rendű honfitársunk, gyermekek, öregek, asszonyok, nemesek és parasztok, egy szóval mindazok, akik azt akarják, hogy magyarnak neveztessenek, tanulják meg.”

Mi is az a rovásírás?

A rovásírás egy jellegzetes, vonalas, többnyire egyenes szárú betűkből álló régi írásfajta, amely minden íráshordozóra, (kő, fa, fém, pergamen, papír, selyem, stb.) alkalmazható. Rovásírása más népeknek is volt (például pelazg, föníciai, etruszk, görög, germán, türk), azonban írástörténeti kutatásaim azt bizonyítják, hogy ezek a magyarok elődeinek rovásírásából fejlődtek ki.

A magyar rovásírás nemzetünk legértékesebb művelődéstörténeti kincsei közé tartozik, használata a hagyományörzés nemes formája. Sajnos tananyagként még nem került be a tantervbe, bár szakkörök szervezhetők a tanítására. Szerencsére van néhány tanár, aki említi, így például Bánhegyi Ferenc az Apáczai Kiadónál megjelent *Hon- és népismeret* című tankönyvében.

Forrai Sándor munkásságáért 2013-ban Magyar Örökség Díjat kapott, majd 2014-ben a rovásírás bekerült az Unicode-ba, az írásrendszerek nemzetközi szabványába. Azonban egyik sem hivatalos ajánlásra, hanem a „dilettánsnak” bélyegzett magánemberek kezdeményezésére történt.

MAGYAR ROVÁS-JELKÉSZLET

Λ	⊗	∫	∫	†	∩	↑	X	∩	∩
eG	eF	É	E	eD	eCS	eC	eB	Á	A
∩	∩	⊙	Λ	◇	1	1	†	∩	∩
eN	eM	eLY	eL	eK	eJ	I	I	eH	eGY
∩	I	Λ	H	∩	∩	k	∩	∩	D
eT	eSZ	eS	eR	eP	Ó	Ó	Ó	o	eNY
∩	∩	M	∩	∩	∩	∩	∩	∩	
eZS	eZ	eV	Ü	Ü	Ü	U	U	eTY	

SZÁMOK

X	IIIIV	IIIIV	IIIV	IIIV	V	IIII	IIII	II	I
10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
∩	X	XXXXV	XXXV	XXV	XV	V	XXXX	XXX	XX
1000	100	90	80	70	60	50	40	30	20

KISÉRŐJELEK

∩	∩	∩	∩	∩	∩	∩	∩	∩	∩	∩
TPRUS	TPRU	NB	MB	EMP	US	AMB	AND	ANT ENT INT	UNK ÜNK	AK

MSZ ISO/IEC 10646:2018. szabvány

Forrai Sándor rovásírás oktató-kutató (1913-2007) és a szabvány UNICODE jelsor

Krónikásaink, történetíróink is megemlékeztek régi írásunkról, többek között Kézai Simon, Kálti Márk, Thuróczy János, Antonio Bonfini, Verancsics Antal, Szamosközi István, Bél Mátyás és szkíta-hun írásnak nevezték. A rovásírás

elnevezést a 20. század elején Tar Mihály juhász, aki őseitől tanulta és Fadrusz János, legnagyobb szobrászaink egyike, a kolozsvári Mátyás szobor alkotója adta régi írásunknak, amellyel tökéletesen kifejezték fába róható, kőbe véshető, papírra egyaránt írható jellegét. Székely-magyar rovásírásnak is nevezik, mivel legtöbb emlékét a székelyek őrizték meg számunkra. 1945. utáni fennmaradása a cserkészmozgalomnak is köszönhető.

Rovásírásunk magyar nyelvünkkel együtt fejlődött, mert minden hangunkra van benne jel, ezért mondhatjuk, hogy a mienk és nem vettük át senkitől. A betűírások közé tartozik, ahol minden hangot egy külön betű jelöl, így még a legelvontabb fogalmat is könnyen le tudjuk jegyezni. Amikor a 10-11. században át kellett térnünk a latin betűs írásra, ebben 13 hangunkra nem volt jel (TY, GY, NY, LY, SZ, ZS, CS, K, J, Á, É, Ö, Ü). Így alkalmatlan volt szép magyar nyelvünk lejegyzésére és írásbeliségünket erősen visszavetette.

Bizonyíték a rovásírás arra, hogy köznépünk jelentős része értett a betűvetéshez, olyan korokban, amikor még a frank császár, Nagy Károly sem tudott írni, saját életrajzírója, Einhard tanúsága szerint. Ebből a korból (7-8. század) származik a Szarvasi Tűtartó, köznépi női sírból került elő és 60 rovásjelből álló szöveget karcolt a juh csontba írástudó készítője.

Keresztény névünnepek rovás botnaptáron

Legismertebb rovásemlékeink közé tartozik a gyergyószárhegyi, körülbelül 200 szavas rovás botnaptár a 11. és 13. század közötti időszakból. *Luigi Ferdinando Marsigli* olasz gróf másolatában maradt fenn. Marsigli kétségkívül a 17-18. század legnagyobb hatású külföldi személyisége. Nem csak kalandos élete, hanem művelődéstörténeti hagyatéka miatt is. 1658-ban született Bolognában és ugyanott hunyt el 1730-ban. A közbeeső időben azonban nem sokat tartózkodott otthon. Többek között térképész, hidrológus, botanikus, csillagász, könyvgyűjtő, író, rajzoló, festő, természettudós, hadmérnök, titkos ügynök volt. Egyszer báránybőrbe rejtőzve szökött meg a török fogságból. Volt török pasa rabszolgája Budán, később ugyanott, a várat visszafoglaló császári tábornok.

Marsigli 1682 őszén, 24 évesen, a török elleni harcok önkénteseként érkezett hazánkba, ahol több mint húsz évet töltött kisebb megszakításokkal.

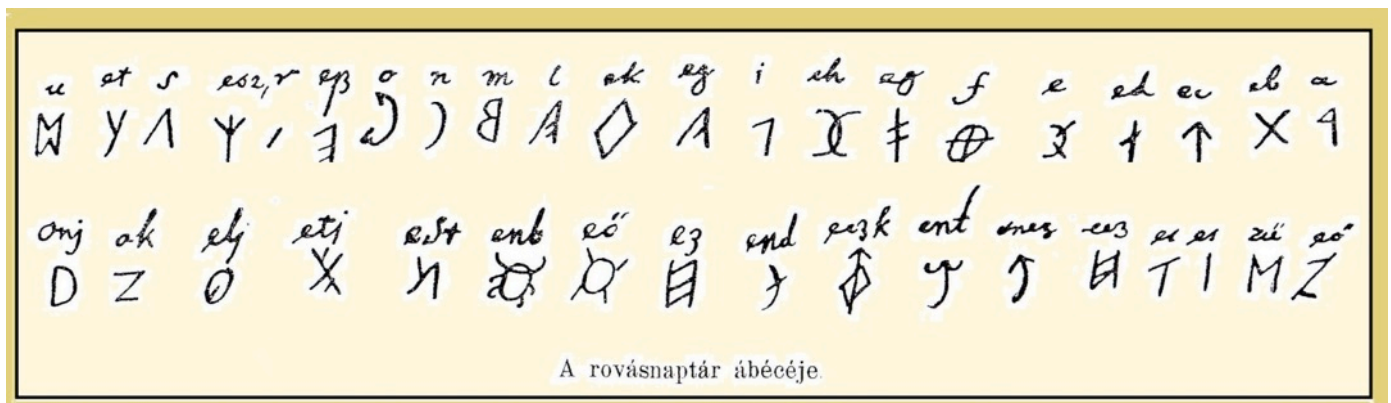

Luigi Ferdinando Marsigli (forrás: Duna Múzeum, Esztergom)

Marsigli 1690-ben Gyergyószárhegyen, talán a ferences kolostorban, vagy valamelyik ottani kápolnában lemásolt egy botra rótt székely naptárt, ezzel legterjedelmesebb rovásemlékünket mentette meg.

A naptár három részből áll:

1. keresztény ünnepek és az egyház jeleseinek névünnepei, 2. Jézus életével kapcsolatos bibliai város és személynevek, 3. Vegyes feljegyzések. Ezeken kívül Marsigli kézirata még egy rovás ábécét is tartalmaz.

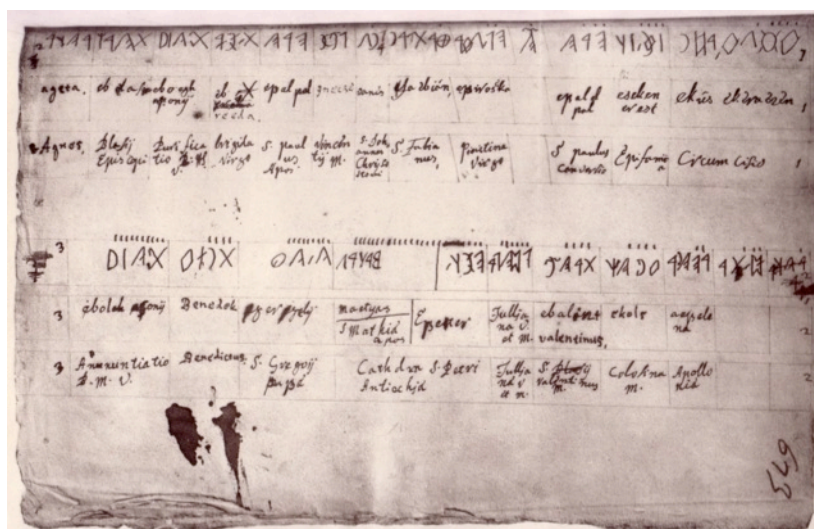
Botnaptár ábécéje (forrás: Németh Gyula)

A boton több mint kétszáz szó volt olvasható, ebből következtetve körülbelül 130-150 cm. hosszúságú, négy oldalának szélessége pedig 2-3 cm. lehetett. A botot és a másolatot, vagy csak a másolatot Marsigli hazaküldte gyűjteményébe, amelyet a Bolognai Egyetemi Könyvtárban őriznek. A botnaptár másolata az 54. kötetben található, ahol Marsigli ezt írta olasz nyelven: „A Székelyföld régi scita

lakói nyelvének fára faragott gyűjteménye, mely a katolikus hitre először áttértek használatára a mozgó* ünnepek naptárát tüntette fel, s amelyet ugyanazon fadarabról magam gyűjtöttem s küldtem el olaszországi gyűjteményembe akkor, midőn Erdély szorosait elzártam.” (*Nem a mozgó, hanem az állandó ünnepek naptáráról van szó).

A botnaptár közkinccsé tételét Dr. Sebestyén Gyula néprajzkutatónak köszönhetjük, aki tanulmányt, megfejtést készített és fényképekkel együtt az 1915-ben megjelent, *A magyar rovásírás hiteles emlékei* című könyvében közzétette. Véleménye szerint a naptár Árpád-kori.

A naptár betűinek száma 914 lenne, de a gyakorlott rovó rövidítéseket, azaz összerovásokat, ligaturákat, és magánhangzó kihagyásokat alkalmazott helymegtakarítás céljából, így a jelek száma 671 lett. A botnaptárt az elhasználódás miatt időnként újra rótták és kiegészítették. A római kereszténységre való áttérés idején készülhetett az első példány, tehát a 11. században, amikor a hívek még jobban ismerték a rovást, mint a latin betűket. A magyar szentek közül István, Imre, László és Erzsébet szerepelnek. Ezek szerint a 13. században is kiegészítették. Hat Boldogasszony ünnep van a naptáron, november 21-től december 13-ig kimaradtak a napok, talán másolási hiba miatt, így nincs rajta a december 8-i Mária ünnep. A Botnaptár utolsó szava az ÁLDÁS szó, az ősmagyar vallás köszöntése, ezt a másolaton erősen áthúzgálta valaki, de olvasható.

A botnaptár másolatának első oldala

Bárczy Zoltán rovásírás kutató a száalka és görcsmentes jávorfából (juharfa, iharfa) elkészítette a rovásbot másolatát, ezt Forrai Sándornak ajándékozta.

Kisari Balla György tudományos térképész kérésére Gurmai Ferenc, a Néprajzi Múzeum fadaragója három példányban róttá juharfa botra a székely naptárat. Gurmai egyik másolatát Kisari Balla György Bolognába vitte, ahol a gróf hagyatékát tartalmazó gyűjteménybe került.

A botnapár másolatának részlete (forrás: Élet és Tudomány)

A külföldi tudósok közül talán Marsigli tett a legtöbbet a Kárpát-medence természeti és művelődéstörténeti kincseinek legalább papíron való megőrzéséért. Azonban véleményét a magyarságról az őt alkalmazó Habsburgok szemüvegén keresztül alakította ki. Amikor a francia Napkirály, XIV. Lajos a Rákóczi szabadságharc megsegítésére akarta küldeni, Marsigli ezt visszautasította, mert „*felfogása szerint a törvényes uralkodó ellen lázadókkal nem harcol együtt*” (Kisari Balla Gy. 2005).

2003-ban megjelent könyvemben ezt írtam Marsigliről: „...*megérdemelné, hogy tiszteletbeli magyarrá válasszuk és talán jobb időkben megvalósul Forrai tanár úr álma, hogy Ópusztaszeren szobrot állítanak neki.*” Ezt a rajongást ma már árnyalja, hogy a gróf nem ismerte fel a Rákóczi szabadságharc jelentőségét. Hadmérnöki tapasztalatával bizonyára diadalra vitte volna szabadságharcunkat, megmentve ezzel több ezer értékes magyar életet és máig ható politikai előnyöket szerezve hazánknak. Életéről bővebben olvashatnak Beliczay Jónás, Forrai Sándor, Kisari Balla György, Sebestyén Gyula, Veress Endre, Vékony László műveiben.

(Folytatjuk)

Friedrich Klára írását közzétette:

Bánhegyi Ferenc